

*Наталія Білоножко
м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МУЗИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мова – це потужний сплав історичних, культурних, соціальних і суспільних явищ, і кожне її окреме явище може бути використано в контексті навчання іноземної мови для розвитку мовних навичок і умінь, а також для формування світоглядних основ особистості. Таким чином, лінгвістичне повинно розглядатися з точки зору естетичного, культурного, духовного.

Все частіше і частіше увагу викладачів англійської мови приваблює такий всеосяжний вид мистецтва як музика. З точки зору особистісного росту юнаків музика несе в собі величезну духовність, енергетичний заряд та емоційну насиченість, що дозволяє створити натхненну атмосферу на занятті. Вікова прихильність до музики студентів підсилює мотиваційну сторону її використання у навчанні. З лінгвістичної точки зору мовлення і музика мають однакові параметри: інтонацію, наголос, фразову будову, паузи, висоту тону. Така схожість пояснюється тим фактом, що основою музики і мовлення є те саме фізичне явище – звук.

Так, Д. Коннолі [2, с. 8–10], виділяє сім основних мовленнєвих явищ, від яких залежить спосіб говоріння англійською мовою: *pitch, stress, intonation, elision, rhythm, pulse, pause*. Щоб допомогти студентам зрозуміти як працюють ці явища, він пропонує звернутися до музичних інструментів і з їхньою допомогою відкрити природу говоріння англійською мовою. Практично запропонований Д. Коннолі набір мовних явищ включає в себе всі складові музичного твору.

Таким чином, звуки мови і музики пов'язані один з одним. «*The music is a crucial factor in speaking*», – пише Jeremy Harmer. Видатний музичний критик О. Серов, характеризуючи специфічні особливості музики, що відрізняють її від інших видів мистецтва, підкреслив, що «музика взагалі доповнює поезію, підкреслює те, що словами не можна, або майже не можна висловити. Ця властивість музики складає головну її принадність, головну чарівну силу ... Вона – безпосередня мова душі». Такий вплив на

свідомість людей пояснюється різноманітними виразними засобами і складовими елементами музичного мистецтва. До їх числа належать: мелодійна природа музики, ладова та ритмічна організованість звуків музичної мови, багатоголосий склад, темп виконання, високі і низькі звукові регістри, темброве забарвлення, динаміка розгортання музичного звучання у часі, характер будови кожного твору.

Методисти неодноразово підкреслювали взаємопов'язаність звуків мови та музики між собою, наприклад Ю. І. Пассов вказував, що «правильні звуки – це ще не все. Головне у мовленні – інтонація, мелодія, з якою вимовляється фраза. Саме інтонація і передає все головне, що хоче висловити людина» [1, с. 131]. Отже, зазначені фактори дають нам підстави для використання стратегій музики у навчанні іноземних мов, а саме стратегій **різної висоти тону, темпу та динаміки вимови, ритмізації, мелодизації**. Цікавим є той факт, що ці стратегії можуть бути досить ефективними у навчанні виразному читанню поетичних творів, коли члени групи працюють як оркестр, а викладач виконує функції диригента, показуючи кожній групі оркестрантів час, коли треба вимовляти фразу, її інтонаційний хід, силу звука, власним натхненням запалюючи.

Використання музичних виразних засобів дає можливість реалізувати такі цілі:

- усвідомлення звукової палітри створених поетом образів;
- розвиток виразного виконання;
- змістовно-інтонаційне осмислення тексту;
- естетична насолода звуками поезії, що сприяє духовному зростанню студентів.

Для ефективної реалізації залучення музичних виразних засобів ми на прикладі вірша Едгара По *The Bells* покажемо використання стратегій динаміки, темпу вимови, висоти тону. Очікуваним результатом буде **виразне виконання поетичного твору**, коли група працює як цілий оркестр, а викладач виконує функції диригента, вказуючи кожній групі оркестрантів на час, коли необхідно вимовити фразу, її інтонаційний хід, силу звуку, з якою її слід вимовляти. З виразних засобів будуть використані динамічні відтінки: *p* – тихо, *mp* – не дуже тихо, *mf* – не дуже голосно, *crescendo* – посилення сили звуку, *diminuendo* – зменшення сили звуку. Викладач повідомляє студентам, що збирається залучити їх до експерименту зі звуками. Він роздає учасникам текст вірша – своєрідну партитуру, в якій вказані динамічні

відтінки та умовні імена «музикантів» згідно літер алфавіту, а також вид виконання: сольне – А, В, С, дует АВ, CD і тутті оркестр – All.

The Bells

Instruction. CELEBRATE POETRY! Your group is a choir. Your names are **A, B, C, D, E, F, G**. Your teacher is a conductor. Recite the poem *The Bells* by E. Poe one by one, in pairs or all together as it is shown below. Remember musical nuances.

A Hear the sledges with the bells –

ALL forte Silver bells!

B What a world of merriment

Their melody foretells.

C How they tinkle, tinkle, tinkle

D In the icy air of night!

E While the stars that oversprinkle

F All the heavens seem to twinkle

G With a crystalline delight,

AB Keeping time, time, time

CD In a sort of runic rhyme,

EF To the tintinnabulation

That so musically wells

(A)From the BELLS, (B) BELLS, (C) BELLS, (D) BELLS,

(E) BELLS, (F) BELLS, (G) BELLS

ALL forte

From the jingling and the tinkling of the bells!

Без попереднього пояснення вчитель читає текст та пропонує вслухатися в його звучання. Після ознайомлення з віршем, має місце приблизно наступний діалог:

Teacher: Яке слово було незвичним у вірші?

Students: Tintinnabulation.

T.: Tin - tin - abu - lation. Що на вашу думку це слово означає?

Ss.: Звуки дзвіночків.

– Чи є у вірші ще слова зі складом tin?

- Tinkle
- Які ще слова мають сполучаються зі словом Tinkle?
- Tinkle-jingle-oversprinkle.
- Так. І всі вони нагадують звуки дзвіночків.
- Яку назву має такий художній прийом?
- Звуконаслідування (Імітація).

Таким чином, студенти сприймають звукову палітру вірша без попереднього перекладу. Далі викладач наголошує їх музикантами оркестру та розподіляє, хто буде музикантом А, музикантом В і т.д., пояснює послідовність вимови фраз та умовні позначення, виділяє фрази, які слід вимовляти разом, окремо зосереджується на останньому вірші, де слово Bells вимовляється начебто нанизуються буси із поступовим залученням усіх учнів та підсиленням і підвищенням сили звуку та завершується Tutty всього оркестру. Динаміку виконання цього рядка можна варіювати, наприклад, використовуючи ефект дзвіночка, що наближається та віддаляється. У цьому разі останній рядок виконується таким чином: Bells Bells Bells Bells Bells Bells Bells Bells... Репетиція та концертне виконання завершують роботу. Вчитель та студенти представляють собою єдине творче ціле. Описаний вид діяльності, займає 15–20 хвилин робочого часу, але він вносить свіже дихання у навчальний процес, вмотивовує студентів використовувати стратегії музики та показує, що вони засвоюють лексичні одиниці невимушено, не помічаючи, що вони вчать. Додасть мотивації також пов'язування ефективності використання цієї стратегії у майбутній професії, оскільки багато популярних професій потребують майстерного володіння своїм голосом у процесі спілкування:

Teacher: Colouring your speech with the use of musical nuances such as *forte*, *piano*, *mezzo-forte*, *mezzo-piano*, *crescendo*, *diminuendo* while reciting a poem or reading a text will help you in your future carrier as a lawmaker in order to promote a law, as a teacher for successful explanation, as an actress for giving subtle nuances for your speech and being so impressive before the audience. Використання стратегій музики допомагає розвивати творче мислення у процесі засвоєння лексичного і граматичного матеріалу. Вважається, що найважливішою особливістю творчого мислення під час засвоєння іншомовного матеріалу є вміння подолати «однолінійність» мислення, застосувати різноманітні прийоми і засоби навчання. Американський психолог

Дж. Гілфорд, автор розширеної концепції інтелекту, вказує, що творче мислення, пов'язане з домінуванням у ньому чотирьох особливостей: оригінальності, гнучкості, образності і спонтанності.

Отже, стратегії музики сприяють розвитку творчого мислення, що допомагає ефективному засвоєнню мовного матеріалу, поглиблює розуміння стилістики лінгвістичних засобів художнього твору, а також розвиває повноцінну самодостатню особистість.

Список літератури: 1. Білоножко Н. The English Language, Poetry and Music / Наталія Білоножко // Innovative approaches in teaching English. Second International conference / Збірник статей. Дніпропетровськ : Видавництво НГА України, 1998. – С. 258–260. 2. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иномузычному говорению / Е. И. Пассов. – М. : Просвещение, – 1985. – 223 с. 3. Connolly D. The Musicality of English Language / David Connolly // IATEFL Issues. – 2010. – № 154. – Р. 8–10. 4. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer –Longman. – New Edition. – L., and N.Y. : Longman, 1997. – 196 p.